

Pergamos

Toto mesto bolo samostatným kráľovstvom, ktorého história siaha do obdobia 3.stor. p.n.l. V Jánovej dobe bolo sídlom odvolávacieho súdu, druhým centrom provincie a teda dôležitým administratívnym strediskom so sídlom prokonzula. Mesto bolo známe svojou knižnicou, ktorá bola po alexandrijskej druhou najväčšou, s obsahom vyše 200 000 zvitkov a oltárom zasväteným Diovi Olympskému. V gréckom svete bolo druhým najväčším kúpeľným mestom so svätyňou zasvätenou bohu lekárstva Asklépiovi a taktiež významným centrom kultu cisára. V r. 29 p.n.l. tu bola postavená svätyňa Augustovi. Pergamon bolo strediskom náboženského zmätku. Uniklo sem mnoho chaldejských kňazov a tak na tomto mieste ďalej prebývalo babylonské učenie, ktoré sa prejavilo uctievaním bohyně Kybelé označovanej ako „veľká matka bohov“.

Tretie kresťanské obdobie

Na základe vnútorného obsahu predchádzajúceho listu sme sa pohybovali v dobe do r. 313, kedy bol vyhlásený Milánsky edikt a kresťanstvo sa stalo jedným z možných náboženstiev v Rímskej ríši. Koniec obdobia, ktoré charakterizuje tento list, môžeme opäť určiť z posolstva nasledujúceho listu do Tyatír. V tomto posolstve čítame o kráľovnej Jezábel, ktorá o sebe hovorí, že je prorokyňou. Žena predstavuje v proroctvách cirkiev a to obzvlášť v zjavení Jána. Posolstvo do Tyatír hovorí preto o spojení cirkevnej a politickej moci v 4. str. Viac si o konkrétnom roku povieme v samotnom liste do Tyatír.

Predstavenie sa

„A anjelovi sboru v Pergame napíš: Toto hovorí ten, ktorý má ten dvojsečný meč ostrý.“ (Zj 2,12) *„Dvojsečný meč“*, ktorý v úvode videnia vychádza z Ježišových úst, predstavuje slovo, Slovo Božie: *„Lebo slovo Božie je živé a účinné a ostrejšie nad každý meč dvojsečný, a prenikajúce až do rozdelenia duše a ducha, kĺbov a špikov a spôsobilé posúdiť myšlienky a mysle srdca.“* (Žid 4,12)

„A vezmite aj prilbu spasenia i meč Ducha, ktorým je slovo Božie“ (Ef 6,17) Meč môže v biblických proroctvách predstavovať taktiež Boží súd, ako je tomu i v Zjavení Jána: **Zj 19,11.15.21**. Ježiš sa predstavuje ako ten, ktorý na základe Božieho slova karhá, vyučuje a na jeho základe i súdi. Pre zbor i samotné obdobie to znamená, že Boh ich bude súdiť na základe svojho slova za odpadnutie a kompromisy viery, ktoré robili. A práve proti kompromisom bude svojim slovom i bojovať, ako to budeme vidieť v období reformácie.

Pochvala

„Znám tvoje skutky aj to, kde bývaš, kde je trón satanov, a držíš moje meno a nezaprel si mojej viery ani vo dňoch, v ktorých svedčil Antipas, môj verný svedok, ktorého zabil u vás, kde býva satan.“ (Zj 2,13) Každý kresťan môže na seba aplikovať Ježišove slová *„znám... kde bývaš“*. Ježiš nimi zdôrazňuje, že vie v akej životnej situácii sa človek nachádza, v akých podmienkach musí žiť, či vyrastať. I preto bude jeho prichádzajúci súd spravodlivý, pretože bude zohľadňovať i tieto okolnosti.

Ježiš slovami *„držíš moje meno a nezaprel si mojej viery“* chváli ich vernosť, ktorá nebola samozrejmosťou, keď žili v centre modlárstva a pohanských kultov v čase, kedy sa samotné kresťanstvo pretransformováva na politicko-náboženskú inštitúciu. Preto, ak sa niekto snažil zachovať čistú vieru, Ježiš si to veľmi cenil.

Vzhľadom na historické údaje môže byť *„trónom satana“* Zeusov kult, alebo kult cisára. Avšak vzhľadom na výstrahu apoštola Pavla pred antikristom, ktorého ambíciou je *„posadiť sa do chrámu Božieho“* (2 Tes 2,3-4) teda cirkvi, je výrazom *„trón satanov“* smutným vyjadrením toho, že skrze cirkiev realizuje svoje názory, myšlienky a plány.

Vždy bolo jeho cieľom panovať nad svetom (Luk 4,5-7) a teraz chce vládnuť aj nad cirkvou.

Základom kresťanstva je nasledovanie Krista, no podľa nariadenia rímskeho cisára sa kresťanstvo postupne stáva jediným a povinným náboženstvom rímskej ríše. Už netreba nasledovať Krista, ale náboženstvo. Celá cirkev predsa len neprijala jeho vládu, čo dosvedčujú slová „*nezaprel si mojej viery*“. Z tohto obdobia nemáme veľa menovitých zmienok o tých, ktorí zomierali, ale Antipas zrejme za pravdu stál a preto aj zomrel.

Na prvý pohľad sa zdá, že doba prenasledovania stále neustala, ale práve výraz „*tam kde býva satan*“ poukazuje na to, že doba mieru už bola, pretože v predchádzajúcom zbore Satan v cirkvi ešte neprebýval. Tu však áno, i keď ho celá cirkev neprijala.

Meno Antipas má taktiež symbolický význam:

1. Je skrátenou formou slova Antipatros. Predpona *anti* znamená *namiesto, proti* a význam slova *patros* je *otec*. Antipas predstavuje tých, ktorí idú proti hierarchii vtedajšej doby: otcovia vládnu v cirkvi a všetci sú pod nimi.
2. Slovo *pas* taktiež znamená *všetko*. Antipas môže predstavovať tých, ktorí bojujú proti všetkému zlému učeniu, ktoré sa dostalo do cirkvi a môžeme ich označiť za predobraz reformátorov a protestantov.

Zmienka o jeho zabití poukazuje na to, že všetky hnutia, ktoré budú proti tomu aby cirkev neodpadla, budú zničené.

Pokarhanie

„*Ale mám niečo málo proti tebe: že tam máš tých, ktorí držia učenie Balámov, ktorý učil Baláka, jako položil úraz pred synov Izraelových, aby jedli obetované modlám a smilnili. Tak máš aj ty takých, ktorí držia učenie mikulášencov, čoho nenávidím*“ (Zj 2,14-15)

I keď Ježiš presne definuje bludné učenie predstaviteľov proroka Baláma, v ich učení nevidí problém tohto zboru. Problém vidí v tom, že trpeli a rázne nezakročili proti tým, ktorí toto učenie predstavovali. Pozrime sa bližšie na tento starozákonný predobraz.

Predstavitelia Baláma

Moábsky kráľ Balák chcel prekliat Izraelitov putujúcich z Egypta, pretože vedel o Hospodinovom nariadení, podľa ktorého majú očistiť Kananejskú zem od národov v nej žijúcich a navyše si bol vedomý Božej ochrany. Preto povolal pohanského čarodejníka Baláma. Boh mu priamo povedal, aby neprekliat jeho ľud. Ten sa o to napriek tomu pokúsil, no namiesto kliatby vyslovil opakovane požehnanie. Vďaka prísľubu bohatej odmeny prišiel na ľstivú ideu: ak sa ľud znečistí pred svojim Bohom, stane sa bezbranným, pretože Boh ich nebude ochraňovať. Navrhol preto kráľovi, aby ženy z jeho národa zviadli Izraelských mužov. Plán sa podaril a Izrael odpadol načas od viery, pretože ich srdce sa obrátilo od Hospodina k pohanským ženám.¹ Pavol aktuálnosť tohoto problému v cirkvi načrtáva v jednom zo svojich listov: **2 Pet 2,15**.

Tak ako sa spojil Balám s Balákom kvôli bohatstvu, tak i cirkev nasledovala jeho príklad. A tak ako sa Izraelský národ obral o požehnanie zo zväzku s neveriacimi ženami v Hospodina, tak i cirkev prišla o mnohé požehnania kvôli zväzku s politickou mocou. A práve toto spojenie nazývajú biblickí proroci smilstvom: **Ezech 16. a 23 kapitola; Jer 3,20; Jak 4,4**

Mikulášenci

Učenie Nikolaitov vyústilo do posilňovania kompromisov. Svojim učením búrali priehradu medzi pohanstvom a kresťanstvom. Verili v rozdelenie ducha a tela. Duch, ktorý prebýva v človeku je v ľudskom tele ako v zajatí. Sám o sebe je dobrý, pretože pochádza od Boha,

¹ vid' 4 Moj 22-24 kapitola; 25, 1-3; 31,16;

no telo je zlé. Skutky tela však nemôžu pošpiniť čistotu ducha a preto Nikolaiti neprijímali platnosť zákona a v kresťanských kruhoch boli známi svojim bezbožným štýlom života.

Jadrom ich učenia bolo, že Boh prijíma človeka takého aký je. Poznanie, náboženstvo a liturgia je dôležitá, ale len toľko očakáva Boh od človeka, nie viac. Neželá si vnútornú zmenu, premenené skutky ani oddelenie sa od hriechu. Boh zachráni človeka v hriechoch, resp. neoslobodí ho od hriechu prostredníctvom vykúpenia, ale len od jeho dôsledkov. Pavol i Peter zachytávajú nakoľko je realitou tak absurdné učenie: „**Lebo bude čas, keď neznesú zdravého učenia, ale podľa vlastných žiadostí budú si hromadiť učiteľov, lebo ich budú svrbieť uši, a odvrátia uši od pravdy a obrátia sa k bájkam.**“ (2 Tim 4,3-4)

„**vediac najprv to, že v posledných dňoch prídu posmievači, ktorí budú chodiť podľa svojich vlastných žiadostí**“ (2 Pet 3,3)

Rada

„**Teda čiň pokánie; ale ak nie, prídem rýchle na teba a budem s nimi bojovať mečom svojich úst.**“ (Zj 2,16) Tak ako v prvom zbore, i tu je dôraz na pokánie, t. j. zmenu zmýšľania, či postojov. Ježiš je proti zväzku svetskej moci s náboženskou, ktorá je ako kvas, ktorého stačí málo a nakazí celé cesto. Kresťania si na začiatku ani len vo sne neuvedomovali, že to povedie až k úplnému odpadnutiu cirkvi. Preto volá Ježiš k zmene zmýšľania, postojov a hodnôt, pretože tam je problém. Slovom „**ale ak nie**“ poukazuje zároveň na slobodu voľby i súd, ktorý neodvratne príde: „**prijdem rýchle na teba**“. Pokiaľ človek nečiní pokánie zo svojich zlých skutkov, začne si ich časom ospravedlňovať a postupne začne i druhých učiť ako ich nasledovať.

Zasľúbenie

„**Kto má uši, nech počuje, čo Duch hovorí sborom! Tomu, kto víťazí, dám mu jesť zo skrytej manny a dám mu biely kamienok a na kamienku napísané nové meno, ktorého nevie nikto, iba ten, kto ho berie.**“ (Zj 2,17) Chlieb je symbolom Božieho slova (Mat 4,4; Ján 6,48-53, 57-58, 63). Manna predstavuje nebeský chlieb. Skrytá manna je preto symbolom čistej, klamstvom nezriedenej Božej pravdy, ktorá je zasľúbená tým, ktorí ostanú verní aj napriek všade prebiehajúcim kompromisom. Pravdu je možné poznať a Boh ju dáva poznať tým, ktorí Mu chcú zostať verní.

Význam bieleného kamienka

Sudcovia pri súdnych procesoch pojednávajúcich o slobode otroka používali biely a tmavý kameň. Keď bol otrok vyhlásený za slobodného, dostal biely kamienok, na ktorom bolo napísané jeho nové meno. Taktiež gladiátor po 15. víťazstvách dostal biely kameň s novým menom ako symbol slobody. Kristus teda zasľubuje konečné víťazstvo a slobodu nad hriechom a jeho účinkami.